

Herencsár Viktória: Cimbalomoktatás Pekingben

A Pekingi Kínai Zeneakadémia 2005-ben a Cimbalom Világszövetség 8. kongresszusán Pekingben abban a tiszteletben részesített, hogy vendégprofesszorukká nevezték ki. Ennek következményeként a 2006-07-es tanévre felkértek, hogy vállaljam el a cimbalom oktatását Akadémiájukon.

Kínában a kínai cimbalom, a yangqin nagyon népszerű nemzeti hangszer. 20 millióra becsüli a yangqin játékosok számát az Akadémia vezető yangqin professzora, Prof. Xiang Zhuhua. Alap- közép- és felsőfokú képzésen sajátíthatják el az érdeklődők a nemzeti hangszereken való játszást, közöttük a yangqinét is. Kínai népzene és a népzenejükön alapuló klasszikus zenét oktatnak ezeken a hangszereken. Európai zenei képzés ötlete az ősi instrumentumokon csak az elmúlt években merült fel. A yangqin esetében a Cimbalom Világszövetség¹ működésének hatására indult el az a folyamat, ami a kínai játékosokat nemzetközi repertoár kialakítására készítette. A kongresszusokon való együtt muzsikálásnak, a nemzetközi versenyeken való részvételnek elengedhetetlen feltétele volt, hogy az ázsiai előadók, tanárok és diákok megismerkedjenek az európai zenei stílussal, a világban működő cimbalom iskolák oktatási módszereivel, követelményeivel. Az ismeretek bővülése a hangszerük fejlődését is magával hozta. A hangszerkészítők a yangqin hangterjedelmét kiterjesztették a basszus hangokra is. A kecses, könnyű lágy hangú hangszerek mellett megjelentek a nagyhangzású, a mi hangszerünkhöz hasonló hangterjedelemmel és pedállal ellátott példányok. Ezek a folyamatok szorgalmazták a Pekingi Kínai Akadémián tanító tanárokat, közöttük Prof. Li Lingling asszonyt – aki már jó pár évvel ezelőtt vásárolt magának egy Schunda² cimbalmot -, hogy felkérjenek engem³ a hangszer oktatására. Az Akadémiának nem volt cimbalma, csak a már említett professzorasszony hangszere állt az oktatás rendelkezésére. Így vásároltak egy új hangszert, melyet a brnoi (Csehország) hangszerkészítő mester, Pavel Všiánsky készített.

A kinevezést és a felkérést elfogadva 2006 szeptemberétől november végéig tanítottam a kínai hallgatóknak a magyar típusú cimbalomfajta előadás-technikáját, magyar népzene és európai klasszikus zenét. A kínai diákok és kollégák szeretettel várták megérkezésemet. Az Akadémia, melynek több mint ezer hallgatója van, több épületből álló kerítéssel elkerített kis lakópark volt, ahol nemcsak a tanórák folytak, hanem külön épület szolgált a gyakorlásra, a kollégiumi diákszállásra, irodahelységekre és a tanárok lakhelyére. Én is egy szolgálati lakást kaptam, ami minden olyan eszközzel fel volt szerelve, amire egy háztartásban szükség van. Az, hogy a diákok és tanáraik egy helyen élnek, egy menzán esznek, olyan családias, barátságos légkört alakít ki, amit idáig még egy egyetemen és főiskolán sem tapasztaltam Európában. Az oktatási épületben zajlottak a csoportos és egyéni órák, de a pedagógusok közül többen adtak saját lakásukban is órákat. A legnagyobb öröömre szolgált, hogy nem jelentett problémát a gyakorlás. A szomszéd senkit sem jelentett fel, mert ő is zenész kolléga volt. A diákoknak külön épület szolgált a gyakorlásra. Ezt főleg azok a diákok használták, akiknek anyagi lehetőségük nem volt a külön szoba bérlésére - másod és negyedmagukkal kellett egy szobában lakniuk-, a hely szűke miatt nem lett volna módjuk a gyakorlásra. De sokszor a tanárok is igénybe vették ezeket a kis stúdióhelységeket, melynek szigetelése nem engedte be a külső zajokat. Az előadótermek felszereltsége is lenyűgöző. Minden terem fel van szerelve videó, DVD, CD lejátszóval és felvevővel, írásvetítővel, mikrofonokkal. A napi programokat elektromos kijelző táblán olvashatják a hallgatók és előadók az előcsarnokban. A 200 férőhelyes koncertterem felszereltsége is kitűnő. Most van folyamatban egy új 1000 férőhelyes koncertterem építése, melyet 2007 októberében adnak át. Az épületek között sziklakert, bokrok, fák, romantikus kis tavacska teszi hangulatossá az Akadémia területét. Két nagy sportpálya biztosítja mind a tanulóknak, mind a pedagógusoknak és azok családtagjainak az egészséges mozgásigényre a

helyet. Esténként foci és kosárlabdameccsek és egyéb sportjátékok zajától hangos az udvar. Hetenként egyszer szabadtéri filmvetítésre is használják a futballpályát. Ilyen környezetben azt hiszem, nem kell magyaráznom, milyen élvezet tanítani. A tanárok beosztása sem olyan megerőltető és sűrű, mint nálunk. Hagynak időt az órára való felkészülésre, a hangszeres tanároknak a gyakorlásra. Fontosnak tartják, hogy a tanár kipihenten és felkészülten menjen az órára. A hallgatók szorgalmasak, kitartóak. A pozitív gondolkodásmód teszi lehetővé, hogy a nehéz feladatokat is könnyedén és gyorsan megtanulják.

Nyolc növendékem volt, tanárok és utolsó éves növendékek, akik posztgraduális képzésként tanulták nálam a magyar típusú cimbalmon való játszást. Az órák nyitottak voltak az Akadémia többi cimbalmos növendékeinek. De sokszor látogatták az órákat más szakos hallgatók is. Így volt olyan órák, melyen 35-40 diák vett részt. Az individuális órákon kívül szemináriumokat is tartottam a hangszer történetéről, magyarországi használatáról, a magyar népzeneről és a klasszikus zenei stílusokról. A kínai cimbalmosok játéktechnikája magas színvonalú, így könnyedén és gyorsan tanulták meg a nagycimbalmon való játszást. Mivel én is a hagyományos, 4000 éves múltú technikával játszom és tanítok, nem okozott gondot a fáverő kézbevétele a növendékeknek a bambuszverő után. A már amúgy is virtuóz játéktechnikával rendelkezőknek problémát a pedál használata okozott. A kínai cimbalmoknak, mint ahogy azt már említettem nem volt pedáljuk. A Cimbalom Világszövetség programjai során ismerték meg a kínai előadóművészek, tanárok a hangtompító adta lehetőségeket. Ennek hatására a kínai hangszerkészítők kísérletet tettek pedálszerkezet yangqinen való kialakítására, melyet egy-két éve vezettek be. Ez a szerkezet azonban nem olyan tökéletes, mint a mi hangszerünké. Ennek oka, hogy a yangqin húrcsoportjai több részre tagolódnak, így nem elég a két oldalon elhelyezett pedál. A közbeeső részeknél is szükség van kis pedálszerkezetekre. Ennek felépítése viszont nem könnyű és technikai problémát okozhat játék közben. A pedál használatát az európai nagycimbalmon oktattam. A tanultakat saját hangszerükön is kipróbálták a növendékek igen eredményesen.

Igazi problémát a klasszikus zene előadásának elsajátítása jelentette. Itt meg kell említenem, hogy a kínai kottairás különbözik a nemzetközileg használt kottairástól. A hangjegyeket számok helyettesítik. A ritmusra, hangnemre, dinamikára, díszítésre vonatkozó jelrendszer is egészen más. A 30 évnél idősebb korosztály ehhez az írásmóddhoz van szokva, és nehezen olvassák az európai jelrendszerrel írt kottákat. Ha ilyen kottából kell játszaniuk, inkább átírják az őáltaluk ismert kottaképre, hogy könnyebb legyen a lapról olvasás. A fiatalok viszont már nagyszerűen olvassák a mi általunk használt kottairást is. A nemzetközileg használt zenei utasításokat viszont még nem nagyon ismerik. Először meg kellett tanítanom nekik a zenei kifejezéseket. De ennél sokkal nehezebb volt megértetnem velük az európai zene lüktetését, a különböző zenei stílusok előadásmódját. Mint ahogy mi sem értjük az ázsiai zenét, ugyanúgy ők sem értik az európaikat. Meglátásom szerint ez alapvetően az anyanyelvvvel is összefügg. A kínai beszéd hullámszerű, még egy szótagú szavaknál is. A hanghullám vége legtöbbször felfelé ível. Nálunk ereszkedő a beszéd és a szavak dallama általában lent zárul. A kínai beszédet nem jellemzi a hangsúlyozás, dallama folyamatos. Európában a szavakat, mondatokat meghatározzák a hangsúlyok. Ezt a zenére kivetítve is megfigyelhetjük. A kínai zene hullámszerű, tele van hajlításokkal. A dinamikája is a beszéd dinamikáját tükrözi. Az európai zenét főleg a hangsúlyok, és az ezek által irányított lüktetés adja. Az eltérő hangsúlyokat, lüktetéseket megéreztetni a hullámokhoz, folyamatossághoz szokott emberekkel, hosszabb időre van szükség, mint a rendelkezésemre álló két és fél hónap.

Az általam tanított zenei stílusok közül legkönnyebben a régi stílusú magyar népdalok előadásmódját értették, közülük is legjobban a parlando (elbeszélő), rubato (szabad

előadásmód) előadást igénylő dallamokat érezték. A klasszikus zenei stílusok közül a romantika áll lelkivilágukhoz a legközelebb, amit szintén a szabad előadásmód jellemez.

Ott tartózkodásomat kihasználva koncerteket is szerveztek, melyeken természetesen

közreműködtem. Ezek közül számomra legizgalmasabb volt a Bartók évforduló alkalmából szervezett koncert, mely a Magyar Nagykövetség támogatásával jött létre. A koncerten az Akadémia hallgatói és tanárai adtak koncertet, melyen központi szerepet kapott a cimbalom. Ugyan szólóban is játszottam, de a kínai tanárokkal és diákokkal való együtt játék jelentett számomra igazi élményt és nagy feladatot. Kínai kolleganőmmel prof. Li Linglinggel együtt, aki a posztgraduális képzésen tanítványom is volt, Bartók „Gyermekeknek” és a „44 duó hegedűre”

c. sorozataiból adtunk elő részleteket a kínai és a magyar cimbalmon. Az utolsó darabnál hangszert cseréltünk. Kolleganőm játszott cimbalmon, én a yangqinon, ezzel is bizonyítva a hangszerek együvé tartozását.

Bartók „Román táncok” művét átírtam cimbalomra vonószerekkel.

A Kínai Akadémián a hagyományos nemzeti hangszerek oktatása folyt. 2006 szeptemberétől indították el a klasszikus hangszerek képzését. Ebben a tanévben a vonós hangszereket (hegedű, brácsa, cselló, nagybőgő) zongorát és az ének tanszakot vezették be, a következő tanévtől a fúvós hangszerek kerülnek sorra. Így az első éves hallgatókból létrejött vonós kamarazenekarnak kellett betanítottam a kíséretet. Ez nem volt egyszerű feladat, mert a komplikált ritmusokhoz nem szokott hallgatóknak nehéz volt megtanulni szólamaikat. Mindjárt Bartók zenével kezdeni a „különleges, furcsa” ritmusképletek megismerését azoknak, akik ilyet még nem játszottak, nem ilyen „anyanyelven” nőttek fel, és még technikai problémákkal is küszködnek, olyan, mint a mély vízbe fejest ugrani egy kezdő úszónak. Ráadásul még nem is volt sok próbalehetőség. Mindenesetre a diákok nagyon lelkesek voltak és élvezték a velem való együttjátszást. Ez minden hibát ellensúlyozott. A közönséget mindenesetre elkápráztatta ez a darab és nagy sikert aratott két koncerten is.

Klarinéttanár kollégámmal, prof. Yi He -vel Farkas Ferenc „Bihari táncok” kompozíciójának klarinétra és cimbalomra írt változatát adtuk elő. Ez a kolléga nem rég tért haza az Amerikai Egyesült Államokból, ahol 16 évig élt. Ott végezte tanulmányait, majd különböző szimfonikus zenekarok tagja volt. A zenekarokkal játszott már Bartók és Kodály műveket, így nem volt gond a magyar zene előadásával. Bár a hangsúlyozásban neki is kellett segítenem. Az ő példája és a koncerten fellépő 15 éves zongorista fiú előadása bizonyította, hogy meg lehet

tanulni és érteni más kultúrák zenéjét, csak idő, szorgalom és kitartás kell hozzá.

A Bartók koncertet az Akadémia kórusának programja zárta. A kórus magánénekes, zeneszerző és karvezető hallgatókból áll. Vezetőjük, prof. Wu asszony évekkkel ezelőtt Magyarországon tanulmányozta a Kodály módszert, és fel is használja tanári munkájában. Számos nemzetközi kórusversenyhez hívják zsűritagnak. A kórusal közelebbi kapcsolatba kerültem, mert Wu asszony megkért, hogy segítsék a kórusművek magyar szövegének betanításában. Érdekes módon némelyik növendéknek nagyon gyorsan sikerült elsajátítania a helyes kiejtést, de voltak, akik nem tudtak megbirkózni ezzel a feladattal. Vannak olyan betűink, melyek nincsenek a kínai nyelvben. Ezek közül a legproblémásabb az „R” betű kiejtése. A kínaiaknak kitűnő a hallásuk és utánozó képességük. Szívesen tanulnak hallás után. Ezt a cimbalom tanításánál is észrevettem.

Hosszú tartózkodásom alatt meglátogattam Peking másik Akadémiáját (két Zeneakadémia van Pekingben), a Központi Zeneakadémiát, ahol a klasszikus hangszerek oktatása folyik (de azért a nemzeti hangszerek oktatása sem hiányzik). Ott is van yangqin oktatás. Az ottani tanárok tanítványaikkal részt vettek a szemináriumi előadásaimon és a koncerteken. Shanghaiban is meglátogattam a Zeneakadémia cimbalom tanszakát. Ott nem olyan nagy létszámú a cimbalom szak, mint a pekingi két Akadémián, ahol 4-4 tanár oktat kb. 50-60 növendéket. A Shanghai Akadémián 2 tanár tanít kb. 25 növendéket. Ez a három Zeneakadémia a leghíresebb Kínában. Mindhárom akadémia oktatási rendszere azonos. Egy intézményen belül van a középfokú, a főiskolai és egyetemi szintű zenei képzés.

Nagy élmény volt még a Kínai Opera megtekintése Pekingben. Mivel több, mint 30 éve vagyok a budapesti Magyar Állami Operaház zenekarának cimbalmosa, természetes, hogy nem jöhöttem haza anélkül, hogy megnézzek egy kínai operát. Már maga a helyszín is érdekes volt. A színházterem nézőtere két részre oszlik. Az első felében, ahol drágábbak a jegyek, kávéházhoz hasonlóan asztalok és székek vannak elhelyezve. Pincérek teát, üdítőt és süteményeket szolgálnak fel. A nézőtér hátsó része - ahova az olcsóbb jegyek szólnak – néz ki úgy, mint nálunk egy színház nézőtere. Ide is be lehet vinni innivalót, rágszálivalót. A zenekari árok egész szűk, csak kis létszámú zenekar fér el benne. A zenekar kínai nemzeti hangszerekből áll. Engem természetesen itt is a cimbalom (yangqin) szerepe érdekelt. A kínai operáról már sokat hallottam, TV-ben is láttam. Mégis egész más előben, a különleges légkörben végignézni egy ilyen operát. Amin nagyon csodálkoztam, hogy a közönség főleg

kínaiakból állt. Rajtam kívül talán még 3 külföldi volt. Viszont a még nekünk is magas jegyárak ellenére (legolcsóbb jegy 380 yuan, vagyis kb. 9500 Ft) teltház volt.

Hazautazásom előtti estén záró koncertet adtunk diákjaimmal, melyen bemutatták, mit tanultak tőlem a két és fél hónap alatt. Némelyik hallgatónak egészen jól sikerült a fellépése. Legjobban azt élvezték, amikor együtt játszhattak velem. A koncert alapján is azt a tapasztalatot lehetett leszűrni, hogy sokkal több idő kell a megszokástól eltérő új gondolkodásmód elsajátításához. De ez Európában is így van. Én, aki a Besztercebányai Művészeti Akadémián különböző országokból jött hallgatókat oktatok - akik más-más anyanyelvet, kultúrát hoznak magukkal -, nap, mint nap szembesülök hasonló problémákkal. Mikor vállaltam az oktatást Pekingben, tudtam, hogy nem lesz könnyű. Ami segítette munkámat, az a kínai hallgatók akarása és kitartása volt, ami többszörösen meg van bennük, mint az európai diákokban.

Ez a közel három hónapos kurzus a kultúrák közeledésének egy kis részecskéjévé vált, mivel nemcsak ők tanultak tőlem, hanem én is tanulhattam az ő kultúrájukból. Olyan tapasztalatokat szereztem, amit hasznosíthatok előadóművészként és tanárként egyaránt. Ennek a kapcsolatnak lesz még folytatása, melynek hatását és kimenetelét kíváncsian várom.

Tanítványokkal

Búcsúvacsora a diákokkal

---

¹ A budapesti székhelyű Cimbalom Világszövetség 1991-ben alakult Magyarországon az első Cimbalom Világkongresszus idején abból a célból, hogy a hangszert népszerűsítse, a hangszerrel kapcsolatos ismereteket eljuttassa az érdeklődőkhöz. Ennek érdekében rendez két évente kongresszust mindig más országban, ahol a résztvevők bemutatják a két év alatt történt újdonságokat, kompozíciókat, kiadványokat, hangszereket és verőket. A kongresszusok közötti időszakban a Szövetség zenei központként működik. A Szövetségnek jelenleg 4 világrész 32 országából vannak tagjai, akik nem csak előadóművészek, tanárok, hanem amatőr muzikusok, zene- és hangszertörténészek, hangszer- és verőkészítők.

² A cimbalom sok fajtája ismeretes világszerte. A hangszer legrégebbi típusa, a santur, mely Közép Ázsiában található, a négyezer év alatt különböző fejlődésen esett át. A 19. században Schunda Venczel József hangszergyáros budapesti műhelyében alakult át a kisméretű, asztalra, lábra helyezett, vagy nyakba akasztható trapéz formájú instrumentum olyan méretűvé, melyet lábra helyezve és pedállal ellátva használunk ma Magyarországon és a környező országokban. Ezért nevezzük ezt magyar típusú cimbalomnak. A hangszert még tovább fejlesztette a 20. század elején Bohák Lajos. Ez a hangszertípus hangzásában és technikai lehetőségeiben ma a legfejlettebb a cimbalom fajták között.

³ Budapesten születtem 1953 március 5-én. Három és fél éves koromban kezdtem cimbalmon játszani. 1974-ben kiegészítő diplomát szereztem a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Budapesti Tanárképző Tagozatán cimbalom- szolfézs-ének szakon. Tanárom Tarjáni Tóth Ida volt. 2004-ben művelődési és felnőttképzési menedzseri diplomát szereztem a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézetében. 1973-tól a Magyar Rádió szólistája, 1975-től a Magyar Állami Operaház zenekarának tagja vagyok. 1974-től 1982-ig a Budapesti Baranyai úti Ének-zenei Általános iskola énektanára voltam. 1993-tól 1998-ig a Szent István király Zeneiskolában és Zeneművészeti Szakközépiskolában tanítottam cimbalmot. 1994-től a balassagyarmati Nemzetközi Zenei Táborban tanítok cimbalmot. 1997-től a Besztercebányai Művészeti Akadémia vendég docense és a Besztercebányai Konzervatórium meghívott tanára vagyok. 1983-ban a Magyar Rádió felvételeimért Nívó díjban részesített. 1996-ban és 2005-ben a magyar zeneművek bemutatásáért az Artisjus Zenei Alapítvány kitüntetésben részesített. 2000-ben az Inter-Lyra díjjal tüntettek ki a cimbalom és a magyar zene nemzetközi népszerűsítéséért. Klasszikus és népzene egyaránt játszom. Világszerte vendégszerepelek szólistaként, zenekari tagként és kamarazenei partnerként. Számos híres karmesterrel és művésszel dolgoztam együtt. Több ország TV és Rádiótársasága készített velem felvételeket. Magyar és külföldi zeneszerzők írtak számomra szóló és kamarazenei műveket. Nemzetközi fesztiválokhoz és versenyekhez hívtak számos alkalommal zsűritagnak. A koncertek mellett cimbalomtörténeti előadásokat és hangszerbemutatókat tartok, szemináriumokat szervezek külföldön és Magyarországon. Növendékeim közül többen nyertek nemzetközi versenyeket. 1991-ben a szervezője és házigazdája voltam az első Cimbalom Világkongresszusnak, ahol megalakult a Cimbalom Világszövetség, melynek elnökéül választottak. Azóta elnöke vagyok a Cimbalom Világszövetségnek. Önálló szóló hangfelvételeimen kívül sok hangfelvételen közreműködök szólistaként, kamarazenei partnerként, zenekari tagként.